

- 2 ДЕРГОМ НЫХАС
Къуылымпытæ транспортимæ
- 3 ИВГЪУЫД АЗТÆ МЫСГÆЙÆ
Абонимæ йын абарæн нæй
- 4 СПОРТИВОН ФИДИУÆГ
Панкратион

РАСТАДЗИНАД

Газет цæуын райдыдта 1923 азы 14 мартыйы – газета издаётся с 14 марта 1923 года

2024 азы 18 апрель – хуымгæнæны майы 18 бон, цыппæрæм

Аргъ 10 сомы

www.rastdzinad.ru
vk.com/club217633221
t.me/gazetarastdzinad1923

Нысантæ

Æмархайд – ахуырадон æмæ зонадон къабæзты

Цæгат Ирыстони Сæргълæууæг Сергей МЕНЯЙЛОЙÆН кæсæг фембæлд уыд Национ иртасен университет – Экономикайы уæлдæр сколайы ректор Никитæ АНИСИМОВИМÆ. Фембæлды архайджытæ се 'ргом аздæхтой ахуырад æмæ наукайы къабæзты нумæйаг проекттæ царды рауадзыны фарстатæм.

радон æмæ наука æмархайд бадзырд. Уыцы документ бандурыл цæттæгонд цæудзысты уæлдæр профессионахуырады, наука-педагогон куаджыты дæсныиад бæрзонддæр кæныны, студенттæн æмæ аспиранттæн стажиров-

дизайны, æрхуыдыгонд интеллект æмæ æндæр къабæзты технологон проекттыл. Уыцы нысантыл Сергей Меньяло æмæ Никитæ Анисимов бæстон æрдырдыт. Темæ хъомысджындæр кæна. ЦИПУ æмæ Экономикайы уæлдæр сколайы 'хсæн цы æмгуыстад рапарахат, уый фæрцы не студенттæ æмæ ахуыргæнджытæ зынгæ бафтаудзысты сæ зынндиндæдтæ æмæ фæлтæрддзинадыл. Æхсызгон мын у, республикайы уæлдæр ахуыргæндæдтæ дæсны æмæ адæмон хæдзарады алы къабæзты хъæугæ специалисттæ цæттæ кæныны хуыддæджы нырыккон технологитæ æмæ разгадæр ахуырадон программæтæм æмхиц кæй сты, уый. Уыцы æууæлы фæрцы не 'ргом специалисттæ æнæмæнг-хъæугæ уыдзысты уæрæсейаг экономикайы бирæ къабæзты, – йæ раныхасы бафиппайда Сергей Меньяло.

Ныхасы архайд уыдзысты РЦИ-Аланийы ахуырад æмæ наукайы министр Алыбегты Эллæ æмæ Цæгат Ирыстони Хетæгкаты Къостайы номыл паддзахадон университеты ректор Огъуаты Алан дæр. ЦИПУ æмæ Экономикайы уæлдæр сколайы разамонджытæ куыд радзырдыт, афтæмæй бон раздæр бафыстой ахуы-

кæтæ аразыны иумæйаг программæтæ. Уымæй уæлдай, дыууæ уæлдæр ахуыргæндæдтæ специалисттæ бакудзысты социологийы, археологийы, хурыскæсæниртытасынады, – Бæстæйы разгадæр уæлдæр ахуыргæндæдтæй иумæ æмгуыстад уæлæмхасæн фæдæттæ ратдзæн, цæмæй Цæгат Ирыстони уæлдæр профессионахуырады сис-

СЛАНТЫ Аслан

Æфсадмæ

Фæндараст кæнындæр СИДДОНТЫ

Дзæуджыхъæуы æфсæддон комиссарады ацъид уалдзыгон æрсидт æфсæддон службаемæ.

дзурынц, – загъта Золоты Игорь. Дзæуджыхъæуæй дзы уыд 8 сиддонты, районы минæвæрттимæ та бауыдзысты 70-мæ хæстæг. – Ахуыр кодтон С.Ю.Виттейы номыл Рязаны Мæскуыйаг университеты филиалы, юридикон факультеты. Фæнды мæ дарддæр мæ цард сбæттын пълæицæйы куыстимæ. Уый тыхкæй, æнæмæнг, хъæуы хæстон билет. Цыфæнды æфсæддон хаймæ дæр разы дæн ацæуынмæ, ууыл нæ тыхсын, дзæбæх службæ кæндзынæн, цæмæй мæ фæнд сæххæст уа, – загъта сиддон Æрсойты Радион. Уый фæстæ сæ аластой республикайы æфсæддон комиссарады æмбырдгæнæн пунктмæ. Уым сæмбырд кодтой нæ республикайы алы районы сиддонты. Иу хатт ма уым

СЛАНТЫ Аслан

Регионалон ахастдзинæдтæ

Цæгат Ирыстон – Белгороды облæст: æфсымæр æфсымæрæй ныфсджын у

Белгороды облæсты царæг сывæллæтты стыр къорд ссыд Ирыстонмæ. Нæ республикæ суазæг кæндзæн, фæстæг рæстæг алыхуызон хæдгæнæргæй иудазыгдæр кæй æхсæтæуы, уыцы белгородаг æмаран районы царæг бинонты сывæллæтты. Ууыл баныхас кодтой РЦИ-Аланийы Сæргълæууæг Сергей МЕНЯЙЛО æмæ Белгороды облæсты губернатор Вячеслав ГЛАДКОВ.

Дыццадджы сихорæфонимæ 'ввахс Дзæуджыхъæуы вагзал æмæмæлд кодта адæмæй. Белгородаг сывæллæттæ (дыууæ сæдæйы бæрцæй) æмæ семæ ссæуæг хистæртæн зæрдæг æгасцуйаг загътой фысымтæ – Цæгат Ирыстони Фæллой æмæ социалон рæзты министрæды разамынд, æндæр ведомствæты минæвæрттæ. Уырдыгæй уазджыты автобустыл аластой Уæллæджыры коммæ. – Абон нæ республикæмæ ссыдысты, гæрзифтонг быцæуы фæстиуджытæ сæхиуыл чи бавзæрста, уыцы белгородаг районы царæг æнæхъомтæ. Уыдоны рæстæгмæ бахуыд сæ ныйбарджытæй фæхицæн уавæрын æмæ райуыдæн бынæттæ ныуадзын, уымæн æмæ сæ хъæугæ æмæ горæттæ царынæн ныртæккæ æдас не сты. Нæ уазджытæн фысымуатæн бацæттæ кодтам ре-

билитацион центр «Тæмиск». Æппæт фæдæттæй дæр бацархайдзыстæм, цæмæй белгородæгтæ сæ тыхстдзинæдтæ фæрох кæной, сæхиуыл банкъарой зæрдæг аудинад æмæ ирыстойнаг уазæг-уарзондзинад. Бацæттæ сын кодтам алыхуызон бæстæзонæн æмæ хирирхæфсан мадзæлттæ: фендзысты республикайы цымыдисагдæр кæмттæ æмæ иннæ зæрдæларæн бынæттæ, бабæрæг кæндзысты музейтæ, театртæ

æмæ культурайы иннæ кусæндæттæ, архайдзысты спортивон ерысты... Уымæн, сæ ахуыр дæр нæ фæхъуыхы уыздæн. Сæрмагонд автобустæ сæ ласдзысты ахуырма Бирæгъзæнджы сколамаæ, – фæстæдæр радзырдта Цæгат Ирыстони фæллой æмæ социалон рæзты министр Айдарты Алина. Министры ныхасмæ гæсгæ, белгородæгтæ фыццаг хатт не ссыдысты Ирыстонмæ. Фарон сæрды дæр ма республикайы фæллад уадзынмæ уыд уыцы облæсты сывæллæтты стыр къорд. Уæд уазджытæ сæ балцæй разыйæ баззаднысты. Ацы хатт дæр афтæ кæй уыздæн, ууыл зæрдæ дарæн ис – Фæллой æмæ социалон рæзты министрæдæй уæлдай, белгороды облæсты зæрдæгдæр сæ 'ргом аздæхдзысты Æнæниддзинад хъахъхъæнынады, Физикон культурæ æмæ спорты министрæдæ, иннæ республикон ведомствæтæ. «Белгороды облæсты æмаран районы царджы-

КАЛМАНТЫ Аслан

Æнхæлмæ сæм кæсы дард фæндаг. Æрбацидысты æмæ сиддонтæн сæ арфæйы ныхæстæ загътой уазджытæ, Дзæуджыхъæуы бынæттон хиуынафæйады администрацийы сæрдары хæдивæг Маматы Хъазыбег, «Иры Стыр Ныхас»-ы Промышленон районы хайады сæрдар Дыгъуызы Алыксандр, Республика Цæгат Ирыстон-Аланийы десантон цæдисы сæрдар Золоты Игорь, Уæрæсейы Федерацийы регионалон хайады æфсæддонты мадæлты цæдисы сæрдар Моурауы Зæлине, Дзæуджыхъæуы хъазахъаг æхсæнады атаман Александр Григорьев æмæ иннæтæ. – Алы хатт дæр абоны хуызæн æрæмбырд вæййæм, цæмæй сиддонты афæндараст кæнæм. Медицинон къамис ацæугæйæ æмæ ветерантимæ фембæлдтыты фæрцы уыдон сæхицæн равзарынц зæрдæмæдзæугæ æфсæддон хайтæ, кæй зæгъын æй хъæуы, ам ахсджиаг у æнæниддзинад. Мах фæнды, цæмæй нæ республикайы цы традициæ æфсæддон хæс куыд æххæст кæной, нæ республикайы ном сæрыстырæй куыд хæссой, семæ уый тыхкæй фæ-

ацæудзысты медицинон къамис, фысдзысты психологон текстæ, сæ психологон цæттæдзинад сын сбæрæг кæндзысты, уый фæрцы бæлвырд уыздæн, кæдæм æрвыст æрцæудзысты, уый. Кæдджын уавæры сæ афæндараст кæндзысты ацы къуырийы æфсæддон комиссарадæй. Æрвыст æрцæудзысты алы горæттæм: Тулæ, Псков, Иваново, Стъарапол, Мæскуыйы бынмæ æмæ Дард Хурыскæсæнмæ.

ЦЕГÆРАТЫ Эльмира

Дзырды фарн

Æз, нырфхаст цæргæс, мæ базыртæ
ысцагътон æмæ тымыгъмæ
æнхæлмæгæс лæууын.

КАЛОЖЫ Хазби

Æргом ныхас

Къуылымпытæ транспортимæ

Бесланæй Дзæуджыхъæумæ бæлцæттæ ласыны хъуыддаг кæй аххосæй фæккъуылымпы, уыдонмæ фæдзырдтой Хицауады хæдзармæ. Уым семæ аныхас кодта РЦИ-Аланийы Сæргълаууæг Сергей МЕНЯЙЛО. Куыстуат хуыны «Октябрьское», сæ миनावæрттæ фехъуыстой, куысты ахам æмвæзæд куыд схонга у, уый.

Сергей Меньяло куыд загъта, афтæмæй уый у æбæрондзинад, æнæ-сæрфатдзинад, законтæ æмæ уагæвæрдтæ фехæлыны ахаст. Комкоммæ адæммæ кæсынц куыд-фæндийы цæстæй, афтæмæй рауад стыр къуылымпы. Республикæйы Сæргълаууæджы ныхасмæ гæсгæ, æртæ азы размæ бавнæлдтой транспортæн план кæныны математикон хуыз аразынмæ. Уымæн æмæ республикæйы транспортæй æвзары зындынадтæ. «Цæмæн афтæ у, уымæн æмæ мах тæрсæм зæрдæхуыдтæй,

хицæн адæймæгты исбонмæ... Æппæт уыцы фарстæ нырæтæккæ æвзарынц. Къухы бафтыд 28 трамвайы æмæ 68 автобусы балхæнын, сты муниципалитетты 'хсæн марш-

Дзæуджыхъæумæ бæлцæттæ ласыны хъуыддаг чи ныккъуылымпы кодта, уыдонмæ. Сергей Меньяло ныхасмæ гæсгæ, «Октябрьское»-йы куыстуаты хицау у ирыстойнаг Къубалты Алыксандр, йæ хæдæг цæры Дагестаны. «Æрбацыд мæм 2021 азы, фæндийд æй ног хуызы куыст саразын, йе 'ппæт æфтиæгтæ дæттæ бюджетмæ, йæ хæдæг рейсытæ æххæст кæны графикмæ гæсгæ, транспорт байдзаг æви нæ, уымæ нæ кæсгæйæ. Бюджет уый фæстæ рейсытæн дæттæ æхца. Фæлæ мæм фæзынд гуырысхо, æз ын загътон, мах цæуæм æндæр фæндагыл», — радзырдта Сергей Меньяло.

Фæлæ Къубалы-фырт балхæдта транспортон куыстуат «Октябрьское», Ирыстоны бæлцæттæ ласынмæ бавнæлдта. Уæд дæр æмæ ныр дæр ацы куыстуат хуызæнæн лæггæдтæ нæ кæны. Къубалты Алыксандр тæрхондоны руджы ласыны тыххæй лицензийы бартæ райста. «Йæ зæрды ис нæ къухтæ нын бабæттын, æмæ йæ цы хъæуы, уыдæттæ райсын. Фæлæ йæм адæммæн хуызæнæн балæггæд кæныны фæнд нæй. Республикæ уыдæттæмæ разы нæу», — фæбæрæг кодта республикæйы разамонæг.

Уымæй дарддæр ны-хасгæнæг рахызт иунæг фарстатмæ: Бесланæй

руттыл. Ацы аз та «СБЕРЛИЗИНГ»-ы рауаджы райстам 27 ног автобусы, маркæ HIGER. «Рацарæзтам паддзахадон автоколлоннæ АК-1210, уым равæрдтой ног автобустæ, тагд ма райсдзыстæм 57 ног автобусы дæр. Ратдзыстæм сæ маршрут «Беслан-Дзæуджыхъæу»-æн. Цæмæй бынтондæр транспорты фарста алыг кæнæм, уый тыххæй ма нæ бахъæудзæн 69 автобусы», — фæбæрæг кодта Сæргълаууæг.

РЦИ-Аланийы Сæргълаууæджы æмæ Хицауады пресс-службæ

Æхсæнад

Бæлæстæ дзурын куы зониккой...

Иу бæлæс куы афæлдæхы, науæд куы бахус ваййы, уæлдайдæр адæймаджы ныхылды аххосæй, уæд æрдæн цас знагд хæссы, ууыл бирæ цæуы ныхас. Стæй канд æрдæн нæ, фæлæ адæймагæн йæхицæн дæр, уæлдайдæр — горæты цæргæгæн.

Дзæуджыхъæуы уынгты цъæх сыфтаер ракалæг бæлæсты 'хсæн сидæрхуызæй лæууæнц, дæс боны размæ кæйдæр æнæрхуыздыдзинады аххосæй горæты кæртты цы бирæазыккон бæлæстæ бахсæстой, уыдон. Ацы нывыл цæст æрхæцы Къостайы проспекты, Леонovy уынджы, горæты иннæ рæтты бирæуæладзыгон хæдзæртты кæртты.

Бæлæстæ 'хсæдинаг кæй ваййынц, уый бамбарæн ис, фæлæ, куыд уынгæджы фесты сыгдæг туаггурæй уæлдæф дзаггæнæг гуырæнтæ, æрвылаз сын афонæй-æнафонæй сæ къалиутæ куы сцæгддзынц, уæд. Ауон кæй дæттынц, сатæг кæй хæссынц, уый тыххæй нал дзурдзыстæм. Бамбарæн ис, электрон телтæн дымгæйы рæстæг тас ваййы аскъуынынæй, йæ къалиутæ чи айтынды, уыцы бæлæс куы афæлдæхы, Цалынмæ къуыбар нæ рафтауынц, сæ дойны уадын нæ райдайынц, уæдмæ сæ хъæуы 'хсæдын. Уый фæстæ рынчын кæнынц, бирæтæ дзы нал рафтауынц сыфтаер. Дзурын куы зониккой, бæргæ, уæд сæ мæлæтæй бонил дæр æгомьгæй хызæмаргæнгæ нæ 'мбæлликкой.

Кæмæдæр, чи зоны, ацы ныхæстæ, æмбисондау, адæм фæдисмæ, уый та — къæбицмæ, зæггæ, фæкæс-сой. Куыдфæндийы цæстæй куы кæсæм нæ алыварс зи-анхæссæг цаутæм, уæд ма цæй адæм стæм?

ХУЫБИАТЫ Ларисæ

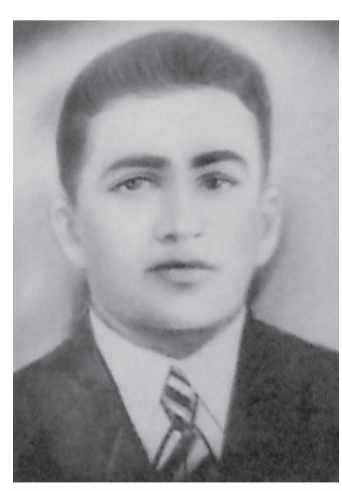
ТОХСЫРТЫ Тæтæрхъан

ТОЛПАРТЫ Хъæзыбег

МАМЫТТЫ Барис

МАМЫТТЫ Георги

МАМЫТТЫ Лаврентий

МАМЫТТЫ Илья (Илларион)

БАЛАТЫ Батурбер

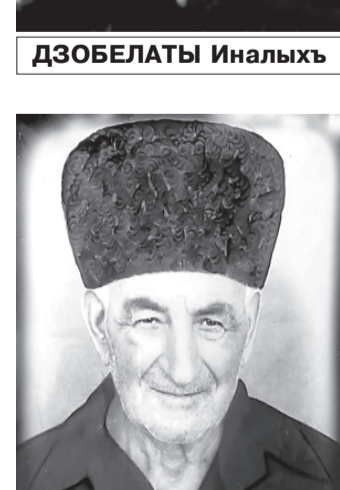
ГАППУАТЫ Василий

ДЗОБЕЛАТЫ Иналохъ

ДЗОБЕЛАТЫ Хатæхъхъо

ХЪÆДОХТЫ Хъырым

МАМЫТТЫ Георги

18 апрель — Историон ынæттæ æмæ цыртдзæвæнты æппæтдунеон бон

Бахъахъæнаем нæ хæзнатæ

1983 азы Историон ынæттæ æмæ цыртдзæвæнтæ хъахъæныны æшпатæдæмон ассамблейы совет рахаста, культурон æмæ историон ынæттæ хъахъæныны фарсаты фæдыл сармагонд бон снысан кæныны хъæспæрис. Уыцы хъæспæрисы фарс рахæццд ЮНЕСКО. Сæ фарсæм æрбалаууыд Уæрæсæ дæр.

Бæрæгбонны нысан æмæ, культурон ынæттæ æмæ историон объектты ахсджиаг фарстатæм æхсæнады æргом раздахын æмæ сæ бахъахъæныныл архайын. Уæрæсæ хъæздг у, мингай азтæ кæуыл цæуы, ахæм цыртдзæвæнтæ æмæ объекттæй, фæлæ Цæгат Ирыстоны дæр сæ нымæц къаддæр нæу. Цал æмæ цы уавæры сты, уый тыххæй нын бæлвырд радзырдта РЦИ-Аланийы Культурон ынæттæ æмæ историон цыртдзæвæнтæ хъахъæныны комитеты сæрдар Гæлуаты Ацæмæз.

— **Нæ республикæ хуыстгонд у йæ æвæдждауы историон æмæ культурон цыртдзæвæнтæй. Цал объектты нæм ис æдæппæтæй?**

— Паддзахадон реестры регистрацигонд æрцыд иумæйагæй 1963 объектты. Уыдонæй 412 сты федералон ахадындынадимæ æмæ 280 та — регионалон. Бацархайдтам æмæ уал сфидар кодтам историон цыртдзæвæнты 600 объектты. Уыдонæй хъахъæнаем тæлмытæ æвæрд æрцыд 323 фæзы, 130 та, культурон ынтыл нымæд чи цæуы, ахæмты. Хъахъæнаем тæлмытæ æнæмæнг мадзæлттæ сты, цæмæй хъахъæд æрцауы, уымæн. Дыууæ азы размæ февралы фидаргонд æрцыд Алагыры районы Цымытийы рагон архитектурон комплексы хъахъæнаем тæлм. Уыцы бонæй фæстæмæ ацы ынæттæ арæздæдон куыстытæ кæнæн заканын бындурыл нæй. Бæлвырд æмæ биноныг цæстæрд цæудзæн ахæм хъахъæнаем ынæттæм. Уымæн æмæ ног арæздæдтæ тæссаг уавæр æвæрын кæнынц, рагон цыртдзæвæнтæ куы ныккæлой, уымæн. 2022 азы Аланийыл саргъуыды 1100 азы бон бæрæг кодтам. Уыцы бонны кадæн развæлгъау рес-

— **Зындгонд куыд у, афтæмæй культурон ынтыг объектты къордмæ хаст цæуынц канд археологæ æмæ архитектурæйы цыртдзæвæнтæ нæ, фæлæ горæты рагон арæздæдтæ æмæ æнæхъæн хъæутæ.**

— Раст у. Ныхас цæуы, экспертизæйы фæстæ историон кæй банымадтам, ахæм хъæутыл. Мæхчæк хаст æрцыд, регионалон историон ахадындынад кæмæн ис, ахæм ынæттæм. Уыцы номхыгды ис Нар дæр, Хетæгкаты Къостайы райгуырдæн хъæу. Уый ууыл дзурæг у, æмæ нырæй фæстæмæ ацы фæзæуæттыл арæздæдон куыстытæ кæнæн нæй. Раздæр зæст æмæ æндæр æфсæйнагæй гæрæнтæ æмæ æмбодтæй сæ зæххы гæппæлтæ куыд æхгæдтой, ахæм хъуыддæгтæн кæрон æрцыд. Ивар фиддзысты, историон объектты æддаг хуызмæ бавнæлынæнд чи скæна, уыцы адæймæгтæ.

— **Цæвæр лыггæнниг фарстатæ сæмбæлутæ куысты?**

— Ахсджиаг хуыддæгтæ

нæм чысыл нæй, фæлæ зæгдзынæн, фыццаджыдæр, уый, æмæ историон объектты цы фæзæуæтты ис, уыцы ран æнæзæкъонæй арæздæдтæ кæй райдайынц. Уыцы адæймæгтæ нæ 'мбарынц, историон цыртдзæвæнтæн стыр знагд кæй кæнынц сæ митæй, уый. Фылдæр хатт уыцы арæздæдтæ хæххон уæлвæз рæтты ваййынц, æмæ сæм алы хатт цæстдарын нæ къухы нæ 'фтыд. Базилинаг цыртдзæвæнтæ дæр нæ республикæйы бирæ ис, æмæ сын ахадийы фæрæзтæ чысыл нæ хъæуы. Фæлæ ацы фарстаты фæдыл нæ фарсæм æрбалаууыд нæ республикæйы разамынд. РЦИ-Аланийы Сæргълаууæг Сергей Меньяло ныхасæй фæрæзын кодтам æмæ Алагыры реставраци скотам Цæгат Ирыстоны адæмон нывгæнаг-скульптор

дзыхъæуы культурон цыртдзæвæнтæм. Абоны онг реставрацигонд цæуынц историон бæстыхæйттæ, дарддæр реставрацийы куыстытæ ахæццæ кæндзыстæм Яшыны æмæ Титовы уынгты рагон къуылыл, «крепостная стена», кæй хонæм, уыцы объектты. Нырма нæм бирæ куыстытæ æнхæлмæ кæсы. Архайдыстæм сыл фæлтæргæй.

— **Цы зæгдзынæ газеткæсджытæн бæрæгбонны фæдыл?**

— Нæ республикæ канд ирон традицигæй хъæздг нæу, фæлæ ма культурон æмæ историон ынæттæ дæр. Нæ хæс у уыцы хъæздгдзындæдтæ нæ фидæны фæлтæртæн бахъахъæнын. Цыртдзæвæнты фæзы исчи цыдæр аразын райдыдта, кæнæ историон объектæн чидæр знагд ракодта, уæд нын иу æй фехъуысын кæнæнт. Æрмæст иумæйаг хъæртæй нæ бон бауыдзæн нæ фидæлты хæзнатæ бахъахъæнын.

Историон цыртдзæвæнтæ æмæ культурон ынæттæ бахъахъæныны архайдты егъау ахадындынад ис музейтæн дæр. Адæймагæн фадат куы нæ амона искæцы бæстæмæ ацæуынæн, уæд, табуафси, Интернеты фæрцы абалц кæн Парижы Лувр, Бетъырбухы Эрмитаж, Мæскуыы Кремль æмæ Сырх фæз кæнæ Стыр Новгород æмæ Суздаль рагон цыртдзæвæнтæ фенынмæ. Фæлæ нæхи Цæгат Ирыстоны чи ис, уыцы Дæргъæвсы зæппæдзтæ, Рекомы куыдæндон, Зылын цырт, Нузалы аргъуан, Зыруджы, Тлийы аргъуантæ, Мамысонгомы историон хъæутæ æмæ иннæ объекттæ къаддæр цымыдисаг нæ сты, куыд фыдыбæстæг, афтæ фæсарæйнаг туристтæн дæр. Æнæ ивгъуыдæй фидæн аразæн нæй, æмæ цы бон фæрох кæнæм нæ фыдæлты, уыцы бон фæсæфдзысты нæ истори æмæ нæ культурæ дæр.

САУТÆТЫ Тамилæ

Фыссынц «Рæстдинад»-мæ

«...Арæх ауайы мæ хъустыл йæ зард дæр...»

Уый, æвæццæгæн, мæ кары кæй бацъдтæн, уымæн афтæ у — ныр мæ фарсмæ чи нал ис, уыдон арæх зардыл æрлаууынц.

Се 'ппæт дæр мын зынаргы сты. Фæлæ мын Хетæгкаты Хъазыбег хæстæгдæр у. Иу чысыл мæ хистæр уид. 'Æз бафипайдтон: йæ ныхмæ-иу исчи исты куы сдзырдта, уæд йн-иу æмбæлгæ дзуапп нæ лæвæрдта, йæхи-иу ныххъус кодта. Уймæл гæсгæ-иу æз йæ сæрыл рæхæцъдтæн. Иу ныхасæй, бонæй-бонмæ лымæндæр кодтам.

'Æз педучилищæйы куы ахуыр кодтон, уæд Хъазыбег дæр æфсады денджызон флоты службæйы фæстæ бацъд уирдæм ахуыр кæнынмæ. Базонгæ стæм æмæ-иу арæх æмбæлдыстæм. 'Æз куыс-

академио не хотите?» 'Æз йн дзуапп радтон: «Тагъд цæуын уирдæм». Уый мын йæ адрис, йæ телефон радта: «Будут проблемы – звони!».

Ацъдыстæм Хъазыбегимæ иу купейы Мæскуымæ. Радтам нæ куыстыгæ, нæ гæхæттæгæ Суриковы институтмæ. Дыккаг бон бацъдыстæм, бауагътой нæ фæлварæнтæм æви нæ, уый бонзонимæ. Мæн бауагътой, Хъазыбеджы — нæ. Афæлурс. Фæтарстæн йн, ныртæккæ исты куы кæна, зæгъгæ. Дзурын æм: «Хъазыбег, тæргсгæ ма кæн, алцыдæр уыдзæн хорз». 'Æмæ ацъдыстæм

Куы рацъдыстæм, уæд загътон Хъазыбегæн: «Нæ сины саст фæрæстæмæ, дæу руаджы ма мæ хъуыддаг дæр конд æрцъд!» Систæм студенттæ: уый — Ленинграды, æз — Мæскуыйы. Уый размæ æз нæ рауагъдта дæр чингуйтæ аив кодтон, сæ хуыздæртæй цалдæр Мæскуымæ мемæ аластон, уым сæ бирæ рауагъдæдты фенын кодтон, кæд уæм, зæгъын, мæн аккаг заказ ис, уæд уæ курын, бахæс-иу мын кæнут. Бирæ заказтæ-иу мæм фæзынд. Стипендийй æхца нымайгæ дæр нæ кодтон. Ноджы ма иу скъолайы куыстон нывгæнхъагæй.

'Æз — Мæскуыйы, Хъазыбег — Ленинграды. Кæрæдзимæ арæх цы-

таклы рæстæг фембæлдыстæм. Бафарста мæ: «Ахуыр тынг хорз бæрæггæнæнтимæ кæй фæдæ, уый зонын, фæлæ ныр дæ царды уавæртæ куыд сты? Цæрæнуат дын ис?».

Дзуапп йн радтон. — Дæу хуызæн ма тыхст чи æййафæ, ахæмтæй мæм æртæгæй курдиæттæ æрбадæттæнт, — бафæдзæхста мын Иван.

'Æз, Хетæгкаты Хъазыбег æмæ Сæлиты Валери радтам Иванмæ нæ курдиæттæ. 'Æмæ хæрз цыбыр рæстæгмæ не 'ртæ дæр райстам фæтертæ.

1984 азы Мæскуыйы уыд Уæрæсейы нывгæнджыты радвуст. Архайдта дзы стыр делегаци нæ республикæйæ дæр. Уæды рæстæг æз уыдтæн Цæгат Ирыстоны Нывгæнджыты цæдисы правленийы уæнг, стæй ма парторг дæр.

Равдустмæ æрбацæуæг адæм стыр цымидисæй зонгæ кодтой ирыстойнаг нывгæнджыты сфæлдыстадимæ, фысты уыздыты чиниджы сæ хъуыдтæ, цавæр нывтæ æмæ цæмæ гæсгæ тынгдæр фæхъыдсты сæ зардæмæ, æппæт уыдæттæ.

Иу бон нæм æрбацыдты Уæрæсейы Культурæйы министрæдæй æмæ Нывгæнджыты цæдисæй, цæмæй не 'хсæнæй равзæрой тæккæ дæсныдæр, тæккæ адæмондæр нывгæнджы. Равзæрстой Хетæгкаты Хъазыбеджы. Саккаг йн кодтой сыгъзæрин майдан æхцайы премиимæ. Хыггагæн, афтæдзы фæстæ Хъазыбег æрбарынчын æмæ йæ цардæй ахицæн... Йæ ном рор ныкуы уыдзæн.

Мæ хъуыдымæ гæсгæ, нæ зындгонд нывгæнджытæ — Тугъанты Мадхарбеджы, Тауаситы Сослæнбеджы, Дзанайты Азанбеджы фæстæ Хъазыбег уыд цыппæрæм.

Йæ конд мæ портрет абон дæр мæ хæдзары ис, æппæтæй зынаргдæр мын у. Нæ музейы та ис мæ куыст «'Æрдæгконд ныв» («Неоконченный холст») — Хъазыбеджы фæлгонц.

Мæ дзæбæх æмбал мæ зардыл лæууы æдзых, йæ зард дæр мæ хъустыл арæх ауайы...

ДЗӨБОЙТЫ Михаил, Цæгат Ирыстоны адæмон нывгæнæг

Ивгъуыд азтæ мысгæйæ

Абонимæ йын абарæн нæй

Дзансолты Никъалайы фырт Максим райгуырæд æмæ скъомыл Уæллаг Задæлæсчы, кæддæр æй хуыдтой Абисалты хъæу дæр. 50-æм азы Максимы бинонтæ ралыгъдысты Горæтгарон районы Куырттаты хъæуæ. Лæшшу райста хъындæджы диплом, бирæ азты дæргъы факуыста йæ дæсныдæй, фæстæг рæстæг та — 2010 азæй 2023 азмæ — уыдис Куырттаты хъæуы Ныхасы хистæр.

1953 аз. Фæснаæлы хистæр кълæсты ахуыргæнинæгтæ. Фыццаг рæнхъы (галиуæрæдджы рахызæрдæм): ДЗӨТТЫ Барис, ДЗАНСОЛТЫ Максим æмæ ЦАКЪОТЫ Ахуырбег
Дыккаг рæнхъы: ЦАКЪОТЫ Батырбег, ХЪАМБОЛТЫ 'Æхсарбег æмæ ТЕКЪОЙТЫ Сосланбег

Цалдæр бонæ размæ мæм Максим телефонæй æрбадзырдта, загъта, мадæлон æвзагыл нæм цыдæриддæр газеттæ æмæ журналтæ цæуы, уыдон зæридæгæй кæй фæкæсы, стырзæрдæ сыл кæй ныкуы кодта æмæ абон дæр кæй нæ кæны, уый.

Максим акасти йæ 85 азы сæрты. 'Æз дзы ракуырдон, йæ райгуырдæн хъæуы раздæры цардæй цы хъуыды кæны, йæ зардыл дзы цы бадардта йæ 'рыгон азтæй нырмæ, уый тыххæй радзурын. Мæхæдæг дæр-иу гышыл лæппуыæ Задæлæсчы мæ мадырæвæлдæлтæм арæх уыдтæн, уæлдайдæр — сæрды каникулты рæстæг. Фæлæ хистæр хистæр у, фылдæр фæхъусы, фылдæр фены, уæлдайдæр — бынæттон, хъæуккаг уæвгæйæ.

— Морис, мæ мыснæгтæ райдайынæн æхæм денцæгæй. Айфыцъаг уæ газеты бакæстæн, дисы мæ чи бафтыдта, стæй мын хыг дæр чи уид, æхæм хъуснæгæнинæг. Цæвиттон, Ирыстоны хъæугæй иуы скъолайы ног ахуыры азы райдайынæй фыццагæм кълæстæ æрбацъд... иуæгтæ саби! 'Æз нæ хъæуы йæй! Цалдæр бонæ размæ та «Рæстдинад»-ы скъолайы æрмæст 12 ахуыргæнинæджы ис, зæгъгæ, æхæм хабар. Уый дын нæ сомбоныл мæт! 'Æз æстæм кълæсты куы ахуыр кодтон Мæхческы районы Фæснаæлы хъæуы, уæд нæ кълæсты уыдæстæм 28 ахуыргæнинæг — 8-æм «ч» кълæст. Инаг æртæ æстæм кълæсты дæр — 25-

27 ахуырдауы. Уыцы азты, ныр демографон «дзыгъхъ» кæй хонхыц, уымæн йæ кой дæр нæ уыдис.

'Æдæппæт Дыгуры комы хъæуы уыцы азты уыд 700 хæдзарæй фылдæр. Ахуыды кæн, цас фæсвæдæ дзы уыдаид, кæд æмæ, стæмтæй фæстæмæ, алы бинонты дæр хъомыл кодтой лæппуы кæддæр 4-5, хатгай — 6-8 кæнæ фылдæр сывæллон. Абон æрыгæттæй фехъусæн ис, бирæ сывæлæттæ хъомыл кæнын зын у, алцыдæр зынарг у, æмæ алкæй бон нæу ныйрæрдæджы хæстæ, куыд æмбалы, афтæ æххæст кæнын, зæгъгæ. Уæдæ мах та нæ мадæлтæ æмæ фидæлтæ куыд хъомыл кодтой? Суг хастам хæрджыкæй хохы сæрæй уынгæг тæскаг къæххæндæгтыл, дон — суданæй, цырагътæн æлхæдтам фæзæгæн дуканиын, уæлæдæрæсы бызгъуырты цындæсты хистæрæй-кæстæрæм... Дзæридæн уæфсагтæ та сыкы устыгæ кæрæдзæгæй куырдыл. 'Æртæ æхæстæдтой кълæстæ сапони мурымтæ... Се 'ппæт уавæртыл чи дзурдæдæ... Уæддæр хъомыл кодтам, рæзыдæстæм, йæ рæстæдджы-иу бинонты хуындаг бакодтам, нæ рагфидæлтæй нæм цы æгъдæуттæ æрхæцæгæ, уыдонмæ гæсгæ æрæзтам нæ цард, — радзырдта Максим.

Дæллаг æмæ Уæллаг Задæлæсчы дæр уыдис дзырддæгæг, кæдджы хистæртæ, ды хистæр дæ æмæ сæ куыд нæ хуыды кæнысæ...

— Куыд ис уыдонæн фæ-

рохгæнæн! Се 'гъдау, сæ куырыхон зондæй уыдисыты кæстæртæн фæзминаг, хъæубæстæн — ныфс æмæ фæхæцæн царды фæзилæнты... Изаеры Дæллаг Задæлæсчы уынгты куы сцæйфыдæис, уæд дзы фæдтаис Ныхасы бадгæ Цакъо-

тæ æрцæттæ кодтой Хъæлыцы Смæли æмæ иннæ хистæртæ.

— **Айразмæ мын, Максим, ракодтай Хъарднты Зауыры фырт Георгийы кой...**

— Георги мæнæй цалдæр азы хистæр уид, цардыстæм тынг хæларæй. Службæмæ куы ацъд, уæд йу-цæсдæр рæстæдджы фæстæ йæ фыд Зауыры байгæфтон сæ разы тæскъ бигæйæ. Сæгъæхъуыз уыди, исдгъ ницы дзырдта, стæй æнкæрдæй загъта: «Георгийæ рагæй ницы хабар ис, æмæ мæт кæнæм...».

Бинонтæ ницыма зыдтой, фæлæ уæдмæ 'Æрæфы æфсаддон комиссарадæй Хъарднты хæстæдджытæй кæмæдæр æрбацъд фыстæг, Георги, Камчаткæйы кæм службæ кодта, уыцы æфсаддон хайæ, командир-ролкæйы уæвгæйæ, цалдæр лæппуы митымыгы бахуыдтой, æмæ сæ ницхуал айрæвæст. Хуыддæг сбæрæг. Цы ма гæнæн уыди, бинонтæ, æрвæдæлтæ зынаг æгъдæуттæ скодтой.

Рацыдæс рæстæг, æвæццæгæн, иу афтæдзей фылдæр, афтæмæй хъæубæстæй кæмæдæр чындæхсæв уыди, хуынд уыди Зауыр дæр. Ахæм рæстæг куыд вæййы, уый зонхы — цыны хуыддæг у, æмæ фæсвæдæ хъæлæдгæй кодтой, кафыдысты, хистæртæ та-иу зарæг састы... Фæлæ Зауыр цы фынджы уæлхъус бадти, уым зарыны кой ници кодта, зианджын ныййæрдæджы нымайгæйæ. Уæд Зауыр йæхæдæг фестæд æмæ ныззарыд... Зноны хуызæн ма йæ хуыды кæнын: зары, йæ руслы та цæссытæ бынмæ згъорынд, йæ бон сæ бауромын нæ бади... Нæ йæ бафæндæг, цæмæй цыны хабæрттæ уый ахосæй фехæллой...

Цы ма мæ зардыл дарын? Фос бирæ дардтой хъæубæстæ — стуртæ, фыстæ. 'Æмæ уыдон хуыды хизын. Цындæстæм радгъай хъомгæс, кæмæ цал сæры уыдис, уымæ гæсгæ. Задæлæсчы алфамбылæ диссаджы сойджын уыгæрдæстæ уыдис, дон — сыгъдæг, фæг, фос æфсадысты, урсæгъ хъуаг не 'йæфæтам.

Уыдис нæм радио, алы хæдзары дæр сау тæбæгыты хуызæн, телпыл куыстой. Уæдæ республикон газеттæй уæлдай истам нæхи, Мæхческы районы газет дæр, хуындис «Колхозон», редактор йн уыд **Темпыраты Дорорей**, æвæлпайгæйæ-иу сæ æрбацæцæ кодта Мæцутæйы посты хайдагъ **Хъарднты Барика**.

Зæрыдл бирæ хабæрттæ лæууы уыцы дугæй, се 'ппæт нæ фæдзурдæгæ. Фæлæ сæ мысын, багъуырдæр. Кæд бирæ цæмæй-дæртæ не 'ххæссыдстæм, уæддæр кæрæдзæй фылдæр уарзтам, æгъдау нæ цылдæд, нæ фæсвæдæ сомбо-нæй нæ ныфс уыдис. Уыцы рæстæгæн абонимæ абарæн нæй...

Ныхас ныффыста ХЪЕМЫЦАТЫ Морис

Хетæгкаты Хъазыбеджы номарæн скульптурон композици «'Æрдæгконд ныв»

тон Декабристы клубы, ныр дзы ис театр «Саби». Нæхи цæттæ кодтам Мæскуыйы Аивæдты академиимæ.

Иу рæстæдджы мæнæн Цæгат Ирыстоны культурæйы министр Галбаты Иван иу хуыддæг бахæс кодта. Сæххæст æй кодтон, æмæ разыйæ баззадысты мæ куыстыл. Уыдис дзы, æз кæй нæ зыдтон, ахæм адæймæгтæ. Сæ иу мæ фарсы: «Ка-кое у вас образование, в

уыцы лæгмæ. Куы йыл фембæлдыстæм, уæд нæ йæ кусын уатмæ бахуыдта. Йæ къуытыл уыдысты ауыгъд мæ куыстытæ. Хабар куы базыдта, уæд телефонæй адзырдта Ленинграды Релины номыл институтмæ æмæ загъта: «Едет к вам мой человек. Доложите, как он принят, как устроен в общежитие». Уый фæстæ та бадзырдта Суриковы номыл институтмæ: «К вам подал документы мой человек — доложите, как он принят, как устроен в общежитие».

дустæм. 'Æхцайæ дæр-иу æм фæкæстæн, раст цыма мæ 'фсымæр уыд, афтæ цыд нæ цард. Уалынмæ ам, нæхимæ, Нывгæнджыты цæдисы кусын райдыдтам дарддæр, нæ лымæндинад дæр фидардæр кодта, уæлдайдæр, мæ цардæмбал Хетæгкаты хæрæ-фырт куы разындыс, уæд, Галбаты Иван мæм йæ цæст тынг дардта. Ахуыр куы кодтон Мæскуыйы, уæд дæр-иу телефонæй арæх дзырдта мæн тыххæй институтмæ. Ахуыры фæстæ театры иу спек-

Туризм

Ирыстон ссис æввахсдæр!

Нæ бæстæйы Президент Владимир ПУТИНЫ хуыдымæ гæсгæ, туризмы райрæст хъуамæ сразæнгард кæна промышленность, арæстæд æмæ сфæлдыстады индустрийы раззагдæр технологиты бакусына.

Республикæйы туризмы райрæст домæ, цæмæй ацы къабызы куджытæ сæ архайд ноджы бæрзонддæр æмвæзæдмæ сисой, агурой ног цымидисаг маршруттæ туристтæн. Ныртæккæ Ирыстоны туператорты нымæц хæццæ кæны цыппардæсæм. Се 'ппæт дæр хаст сты Уæрæсейы туператорты иумæйæг Федералон номыгъдмæ.

Национал туристон маршрут «Ирыстон сси æввахсдæр!»-ыл кусты республикæйы хъомсджындæр туператортæй иу — «Мамисон Тревел». Йæ разамонæг **Гæцъоты Светланæйы** ныхæстæм гæсгæ, æхæм националон маршрут алы регионы нæй, уæдæ Ирыстоны дæр æрмæст адон кустындæ йæ биндурдыл. Ацы националон маршрут иннæты номхыгъдмæ бахастой Уæрæсейы Экономикайы министрæды уынафæйы фæстæ. Цæмæй йæ царды рауадзой, уый тыххæй йæ араджыты бахуыдгæ бафыдæзон кæнын, уый сæ бадомдта закъоны биндурдыл архайд дæр — бацæттæ кæнын алы туристон æрлæууæн бынатæн дæр сæрмагонд паспорттæ бæлвырдгонд хъусынгæнинагæ, æмбарын кæнын фæндæг логистикæйы домæнтæм гæсгæ. Маршрут арæст у цыппар бонæ æмæ æртæ æхсæвы æмгъуыдымæ. Уыцы рæстæгæй гитæг республикæйы уаджытæн фенын кæндзысты Дзæуджыкъæу, Куырттаты ком æмæ йæ цымидисаг историон цыртдзæвæнтæ, Мамысонгом

æмæ йæ суардæттæ. Фылдæр рæстæгæм чæ ссыд, уыцы туристы ма аласдзысты Дыгургом-кæнындæр. Уæдæ туристы суазæг кæнындæ этнотематикон «Алйаг изæр»-ы, равдисындæ æмæ сын радзурынц ирон фынгæвæрдты тыххæй, фæндырдагъдæ æмæ кафе тæй сав кæнынц улæфтизæр. Уаджытæ сæ фæндонмæ гæсгæ сымдмæ дæр рахонхынд.

мын вæййы, иуæй-иу блогертæ алы æнæзæрдæмæдзæуæг хабæртты туристы кæй фæзæмджынкæнын, уый. Мах нæ гитæгй домæм, цæмæй сын экскурсийы размæ амоний, хи кæм куыд дарын хъæуы, уый, æмæ æндæр хицæндзындæттæ, — зæгъы Светланæ.

Нæ газеткæсджытæ хорз хуыды кæндзысты Интернеты ныхас, туристы кувæндæттæм ма уа-дзын, зæгъгæ, суанг ма иу бынаты дæр хъаугъатæ рауад. Къордагй цы туристтæ цæуынц, ома, турфирмæтимæ бастдзындæ кæмæн ис, уыдонæн гитæг æмбарын кæнынц кувæндæттæ сыгъдæгдзинад, сæ нысануæг, хи дарыны фæтк. Туристы дæр фæфæндæй сæхи Хуыцау æмæ дзуæрттыл бафæдзæхсын, сыгъдæг хуыдытымæ сæвæрындæ сæ мысайнæгтæ. Ацы фарстамæ алыхуызон цæстæнгас ис, фæлæ бынтон цæхгæр куы уæм, уæд уый дæр раст у æви нæ? Хуыздæр уайд, алы æхæм локаци дæр ифтонг куы уайд æмбарынгæнæн æрмæгæй.

'Æрджы республикæйы туператортæн уыд фембæлд цæм дисон Республикæ Беларусы ацы къабызы минæвæрттимæ. Дыу-уæты 'рдыгæй дæр ис фæндон æмæ ныфс фидæны æмгуыстæдзы. Белорусæг уаджытæ фæдтой Дзæуджыкъæу, разыйæ баззадысты нæ горæты фæлгонцæ æмæ адæмæй, нæ уæзæгурзон дзинад æмæ уынтты сыгъдæгдзинадæй, уæлдай дзы сæ бафтыдтой нæ хæхтæ. Хуыддаджы фембæлды рæстæг æрцыдысты æхæм хатдзæгмæ: дыуæг республикæйы 'хсæн хъæуы комкоммæ уæлдæфон бастдзындæ. Уæд ды-

уæрдæм дæр туристтæ кæй цæу-тæ алы æнæзæрдæмæдзæуæг хабæртты туристы кæй фæзæмджынкæнын, уый. Мах нæ гитæгй домæм, цæмæй сын экскурсийы размæ амоний, хи кæм куыд дарын хъæуы, уый, æмæ æндæр хицæндзындæттæ, — зæгъы Светланæ.

Ахæм фæткыл кустын сæ домæ ацы къабызы конкуренци. Стыр æргом здæхт цæуы маркетингы домæнтæм, фæдæттæ аразынц, цæмæй ма туристы бафæнда нæ республикæмæ ссæуын. Уымæй уæлдай, туператортæ йæ æмар-хайдæг агентдæттой домæ æхцайы электронон зилдух, æмæ уый фæрцы республикæйы бюджет-мæ цæуындæ халонты æфтигæттæ. Уæдæ дыуæг азы дæргъы кæнынц дыу-уæтæн дæр пайдайæг æмгуыстад бынæттон автоколоннæ-имæ.

Ацы туператортæ ис фидæны нысæнтæ, сæ иу баст у «Мамысон»-ы курорты райрæстæм, æмæ сын æмхуызон нæмт-тæ кæй ис, уый пайда йæддæмæ æвзæры хос нæ уыдзæн. Республикæйæн дæр æхæм æмгуыстад хæстæн æфтигæттæ, цæрджытæн та — ног куысты бынæттæ.

МАМИАТЫ ЛОЛИТÆ

Æмбисонды хабæрттæ

Кæцыйы равзарон?

Толи бирæ азты дæртæгæй пæлыллыгæй фæхъуыста, æмæ йæ пенсимæ цæуыны рæстæг куы æрхыд, уæд æй капиталты ны цыны рух зæрдæ æмæ æгъуа пенсимæ улæфхæдæ рырыстойт. Фæлæ цы куыс дарддæр, æнцал-æнцойæ бадныгæй сфæлмæшыд. Хæлдзы дæр иуалдзыг куыстытæ нæй, æмæ фæцæл æрвыллон сæ хъæуы æгъуыст магусатимæ — ноз-тыл. Бонасалдæн фæкæнынц, æмæ та расыгъæй сæ хæдзæртæм ашууынц.

Толийы бинонгæн Зæртæ йæ моимæ загъдыл схæццæ, кæдмæ нуадындæ, адæй-мæджы хуызæн куы нæуал дæ, зæгъгæ. Толи сылгой-мæджы хъæлæсы уаг хорз рахаты цыфæнды расыгæй дæр. Кæд æмæ фæлмæн-дæр вæййы, уæд йн йæ уайдзæфтон дзуапп ратты: «'Æз капитал дæн, калитан, æмæ уæлдай ныхасæн нæ бабыхсдзынæн».

Зæртæ дæр тынг хорз ба-зæтта нозты кардзинад. Иуæй-иу хатт Толи ноздджы-нæй хæлæдзæгæй куы æр-бацæуы, уæд уайдгæй йæ хуысæн бацагур, фæлæ æхæм бон дæр вæййы, æмæ хылхæхæн байдайы, цыма йын йæ нозтыл кæндыс ныч-чындæуы.

Иу æхæмы Толи ресто-ранмæ фæхуыдта, скъолайы кæимæ ахуыр кодта, уыцы чызджытæй иу — Хълмæр-заты Софайы.

— Енафон уыд, афтæмæй сæхимæ фæзындæг. За-рæтæ дуар байгом кодта æмæ йæ фарсы: — Кæм уыдтæ ацафонмæ?

— Бургундйы, — дзуапп радта Толи.

— 'Æмæ дзы цы куыстай Бургундйы, стæй дæ гал-стук æмæ шляпæ та кæм сты?

— Фæсте мæ райафæнц, — загъта Толи. Фæмбæрстæ, йæ бинонгæ тызмæгдæр кæны, уый, æмæ йæхи фæ-тызмæг кодта, карзæй дзы-ры Зæртæмæ.

— Цал хатты дын загътон, æз капитал дæн, пæлти-цæйы кустын, æмæ куы ба-хъæуа, уæд дын дæз къухтыл хъаламæнтæ бакæндзынæн æмæ дæ ахæстоны бами-даг кæндзынæн, бирæ куы дзурай, уæд.

— Дæжи æрæмбар, пæ-лыллыгæй нæл кусты, — дзуапп йн авæрдта сылгоймæг. — Уæддæр кæм уыдтæ?

— Нæ дæ бауырдзæн, фæлæ нæ хъæуыхидæу Савелийы хæдзары. Фæ-дзырдта мæм, мæ кærкдон-мæ, дам, мын чидæр фæ-цагъуыд æмæ мæ карк нæл ныууагъта. 'Æз æй фарсын, сæлавæры, йæ та рувас уыд, зæгъгæ, фæлæ мын Савели дзуапп ратта, нæлгоймæджы къæххæдгæ дзы ис æмæ, ды, куыд пæлыллыгæй ку-сæд, афтæ мæн бахуысæн хъуыддæг сбæлвырд кæны-нæн, зæгъгæ.

— Уæртæ дæ пиджакыл бур дæргъ хуын æрзæбул. Кæцы карчы бумбулы у иу?

— Уый хæлуарæджы тын у, кærкдонмæ бакæнын мæл ацауындæгæ, — батыхтист Толи.

— Бур тынтæ?

— О, бур тынтæ. Сау хæл-уарæгæн йæ тынтæ дæр сау вæййындæ, бурæн та — бур.

Стæй дæ не 'мбарын, не 'фисн, æууондгæ мæл нæ кæныс æви

